

ЗАТВЕРДЖЕНО
рішення Ради директорів
ТОВ «РА «Кредит Інтелідженс»
№ 1 від 30.03.2026

Методологія визначення кредитних рейтингів для страхових компаній (страховиків)

ТОВ «РА «Кредит Інтелідженс»

Дата набрання чинності	30.03.2026
Затверджено	рішення Ради директорів
Власник документа	Начальник відділу методології
Наступний перегляд не пізніше	30.03.2027

Методологію визначення кредитних рейтингів для страхових компаній (страховиків) (далі - «Методологія») розроблено ТОВ «РА «Кредит Інтелідженс» (CIRA) для забезпечення послідовного, прозорого та відтворюваного підходу до оцінки кредитоспроможності страховиків та їх здатності виконувати страхові й інші фінансові зобов'язання у строк, відповідно до чинного законодавства України та міжнародної практики рейтингового аналізу.

Рейтинги визначаються за Національною рейтинговою шкалою України (позначення ua...), з публічним розкриттям повних визначень класів uaAAA... uaD. Усі обов'язкові (публічні) рейтинги ґрунтуються саме на національній шкалі.

Методологія є документом загального застосування. У кожному конкретному рейтинговому кейсі CIRA може застосовувати професійне судження, додаткові аналітичні моделі та сценарні припущення з урахуванням бізнес-моделі страховика, структури ризиків і якості даних. Базові вагові коефіцієнти факторів/субфакторів, формули ключових кількісних показників та орієнтовні бенчмарки наведено у Додатку 4.

Частина 1: Загальна інформація

1.1 Принципи аналізу CIRA

CIRA застосовує комплексний кредитний аналіз у поєднанні з фундаментальним аналізом. Тобто рейтинг формується не лише на основі історичних коефіцієнтів, а на підставі аналізу бізнес-моделі страховика, якості управління, структури ризиків, стійкості капіталу, адекватності резервів, інвестиційної політики та здатності компанії адаптуватися до зміни економічного й регуляторного середовища.

У страхуванні ключові ризики взаємопов'язані, а тому оцінювання здійснюється як системний аналіз «ланцюжка стійкості» страховика, зокрема:

- андеррайтинговий ризик (ціноутворення, селекція ризиків, ліміти) <-> динаміка збитковості та витрат <-> здатність генерувати прибуток;
- адекватність технічних резервів <-> необхідність збільшення резервів (reserve strengthening) <-> чутливість капіталу до збитковості
- інвестиційний ризик (кредитний/ринковий/валютний/концентраційний) <-> волатильність капіталу та ліквідності;
- перестраховування <-> зниження пікових збитків/катастрофічних ризиків <-> контрагентський ризик перестраховиків та ризик затримки відшкодувань;
- корпоративне управління та ERM (enterprise risk management) <-> якість політик, лімітування та контролю <-> здатність компанії діяти в стресі.

Такий підхід дозволяє обґрунтувати кредитний рейтинг страхових компаній більш достовірно, ніж моделі, що переважно екстраполюють минулі періоди (наприклад, дискримінантні/скорингові моделі з фіксованими коефіцієнтами). В умовах структурних зламів (зміна регулювання, трансформація ринку, воєнні ризики, інфляційні й валютні шоки, впровадження нових стандартів

обліку) історичні залежності можуть швидко втрачати прогностичну силу. Тому CIRA орієнтується на forward-looking підхід - з побудовою прогнозів, сценаріїв та оцінкою чутливості.

1.1.1 Сценарне моделювання та модельний інструментарій

Методологія передбачає використання набору взаємодоповнюючих моделей та аналітичних інструментів. Це особливо важливо, коли для окремих коефіцієнтів неможливо визначити «єдине точне число» (через нестачу довгих статистичних рядів, унікальність бізнес-моделі, зміни стандартів, воєнні/форс-мажорні фактори тощо). У таких випадках CIRA застосовує діапазони значень, порівняльні бенчмарки та зважування сценаріїв, забезпечуючи прозорість і відтворюваність висновків.

Нижче наведено ключові інструменти, які можуть застосовуватися (окремо або в комбінації) залежно від типу страховика, доступності даних та характеру ризиків:

- Факторно-вагові scorecards та бенчмаркінг. Базова конструкція методології: кожному фактору/субфактору присвоюється рівень (AAA...D) або числова оцінка (0-100) на основі якісної експертизи та кількісних метрик. Далі формується агрегована оцінка із застосуванням вагових коефіцієнтів (Додаток 4). Підхід працює в якості бази для порівняння страховиків між собою.

- Аналіз чутливості (sensitivity). Оцінює, як зміниться капітал платоспроможності, покриття технічних резервів, прибутковість або ліквідність при зміні окремого параметра (наприклад, зростання збитковості на 5-10 п.п., падіння ринкової вартості ОВДП, знецінення валюти, затримка перестрахових виплат). Застосовується для виявлення «вузьких місць» та неявних концентрацій.

- Сценарний аналіз зі зваженими ймовірностями. Формується набір сценаріїв (базовий/негативний/стресовий), кожному задається ймовірність реалізації, після чого результати агрегуються у зважену очікувану оцінку (наприклад, для капіталу або показників збитковості). Підхід зручний для умов підвищеної невизначеності та коли необхідно врахувати «розгалуження» майбутніх траєкторій.

- Монте-Карло моделювання. Використовується для оцінки розподілу можливих результатів (а не одного «середнього») при значних стохастичних ризиках: катастрофічні збитки, волатильність інвестиційного портфеля, корельовані ризики (збитковість + девальвація + зростання ставок). Дозволяє оцінити ймовірність порушення регуляторних вимог до капіталу/активів у заданому горизонті.

- Дерева рішень (decision tree) та модель управлінських дій. Дозволяє моделювати послідовність управлінських рішень у кризових умовах (зміна тарифів, обмеження андеррайтингу, купівля перестраховування, залучення капіталу, скорочення дивідендів, продаж активів). Підхід важливий для оцінки фінансової гнучкості та «керованості» ризиків.

- Аналіз дисперсії/волатильності (variance analysis). Застосовується для оцінки стабільності прибутків і капіталу: волатильність комбінованого

коефіцієнта, інвестиційного доходу, частота збитків. Показує, наскільки стійкими є фінансові результати до коливань ринку.

- Моделі ціноутворення опціонів та структурні моделі дефолту (у т.ч. модель Мертона). Можуть застосовуватися як додатковий підхід до оцінки ймовірності дефолту для публічних компаній/груп або для суттєвих емітентів у складі інвестиційного портфеля страховика. Підхід корисний, коли є ринкові дані (капіталізація, волатильність, структура боргу) та необхідно отримати оцінку ризику.

- Варіанти відновлення та «планування стійкості» (recovery planning). Для великих/системних страховиків можуть аналізуватися плани відновлення та фінансування, потенційні джерела капіталу/ліквідності та часові лаги їх реалізації. Це підвищує якість оцінки на горизонті 12-24 місяці.

Незалежно від інструменту, CIRA дотримується принципів: (1) логічності та пояснюваності припущень, (2) документування даних і розрахунків у рейтинговому файлі, (3) перевірки внутрішньої узгодженості та, за можливості, ретроспективної перевірки (back-testing) результатів.

1.2 Об'єкт рейтингування

Об'єктом рейтингування за цією Методологією є страховики, які здійснюють діяльність зі страхування та/або перестраховування відповідно до законодавства, включаючи компанії зі страхування іншого, ніж страхування життя (non-life), компанії зі страхування життя (life), композитні компанії, а також спеціалізовані страховики.

CIRA може присвоювати такі типи рейтингів (за потреби - окремо або в комбінації):

- SR (Solvency Rating) / IFSR (Insurer Financial Strength Rating) - рейтинг фінансової стійкості/надійності страховика, який відображає здатність компанії виконувати страхові зобов'язання (виплати) та інші зобов'язання перед клієнтами у строк.

- IDR (Issuer Default Rating) - рейтинг ймовірності дефолту емітента/страховика за фінансовими зобов'язаннями (борг, інші фінансові зобов'язання), з урахуванням структури зобов'язань та потенційних обмежень доступу до капіталу/ліквідності.

- Прогноз рейтингу - характеристика ймовірного напрямку зміни рейтингу на горизонті 6-18 місяців.

Рейтинги можуть присвоюватися за національною рейтинговою шкалою (з урахуванням української практики використання національної шкали). Визначення рейтингових категорій та загальні принципи трактування наведені у Додатках.

1.3 Нормативна та методична база

Методологія розроблена з урахуванням вимог законодавства України щодо рейтингової діяльності та ринку небанківських фінансових послуг, зокрема:

- Закон України «Про рейтингування» від 19.09.2024 № 3981-IX;

- нормативно-правові акти НКЦПФР щодо діяльності авторизованих рейтингових агентств, у т.ч. щодо розкриття інформації та вимог до методологій, їх періодичного перегляду та внутрішньої валідації;

- Закон України «Про страхування» від 18.11.2021 № 1909-IX;

- нормативно-правові акти Національного банку України щодо платоспроможності та інвестиційної діяльності страховиків (зокрема Положення, затверджене постановою Правління НБУ від 29.12.2023 № 201), формування технічних резервів (постанова НБУ від 29.12.2023 № 203), а також вимоги до системи внутрішнього контролю та управління ризиками страховика (постанова НБУ від 27.12.2023 № 194) та інші застосовні акти;

Також Методологія враховує міжнародну практику та підходи міжнародних стандартів нагляду (IAIS Insurance Core Principles) та європейських вимог Solvency II як орієнтир щодо ризик-орієнтованої оцінки платоспроможності.

1.4 Джерела даних та обробка інформації

Під час рейтингового аналізу CIRA може використовувати: (1) публічну інформацію, (2) інформацію, надану страховиком (у т.ч. конфіденційну), (3) інформацію від регуляторів та інфраструктури ринку, (4) інформацію з надійних зовнішніх джерел (статистика ринку, макродані, галузеві огляди).

До ключових джерел належать:

- фінансова звітність, аудиторські висновки, примітки до звітності;
- регуляторна звітність до НБУ (регуляторний баланс, показники технічних резервів, активів на покриття резервів, обсяги регулятивного та мінімального капіталу, забезпечення платоспроможності, тощо);
- актуарні звіти/розрахунки, політики резервування, методики оцінки зобов'язань;
- дані про портфель (премії, збитки, ризики), тарифні політики, андеррайтингові правила;
- інвестиційна політика, структура активів, кредитна якість інструментів, валютна структура;
- перестрахові договори, програми катастрофічного захисту, інформація про перестраховиків, дебіторську заборгованість за перестрахованням;
- корпоративне управління, комплаєнс, ERM, звіти з ризик-менеджменту;
- бізнес-плани, бюджети, прогнози, плани капіталізації/відновлення (за наявності).

CIRA оцінює якість даних, здійснює логічні зв'язки, порівнює інформацію з альтернативними джерелами та, за потреби, виконує аналітичні коригування для забезпечення порівнянності (наприклад, нормалізація разових ефектів, узгодження із регуляторними визначеннями). Усі суттєві коригування документуються у рейтинговому файлі.

1.5 Процедура присвоєння та моніторингу рейтингу

Стандартний процес присвоєння рейтингу включає такі етапи:

- ініціювання рейтингу (запит клієнта або ініціатива CIRA), узгодження периметра та шкали рейтингу;
- збір і верифікація даних, зустрічі з менеджментом (за потреби), уточнення припущень;
- побудова аналітичної моделі (scorecards, прогнозні розрахунки, сценарії, стрес-тести), підготовка рейтингового звіту;
- внутрішня перевірка якості (peer review/комплаєнс-перевірка у межах процедур), винесення питання на Рейтинговий комітет;
- ухвалення рішення Рейтинговим комітетом (присвоєння/підтвердження/зміна рейтингу та прогнозу), протоколювання;
- комунікація результату з рейтингоотримувачем (включно з можливістю подати додаткові факти до публікації), публікація відповідно до правил розкриття інформації.

Моніторинг рейтингу здійснюється на постійній основі. Повний перегляд (full review) проводиться не рідше ніж один раз на рік, а також позачергово - у разі настання суттєвих подій (збитки, різка зміна капіталу/ліквідності, регуляторні впливи, корпоративні події, зміни у власності/підтримці, дефолти контрагентів, форс-мажорні події).

1.6 Сегментація страховиків та особливі випадки застосування

Методологія є уніфікованою для всіх страховиків, однак у низці випадків застосовуються спеціальні акценти та/або коригування вагових коефіцієнтів у межах визначених діапазонів (див. Додаток 4), зокрема:

- **страхування життя:** підвищена увага до ALM, ризику процентної ставки, ризику дострокового розірвання/викупу, структури гарантій та довгострокової стійкості прибутків;
- **non-life:** підвищена увага до резервування, катастрофічних/пікових ризиків, якості перестраховування та концентрацій;
- **спеціалізовані напрямки (транспортне, медичне, агро, майнове):** застосування специфічних метрик частоти/тяжкості збитків, сезонності, судових/регуляторних ризиків;
- **молоді/швидкозростаючі страховики:** підвищена роль прогнозних показників, якості капіталу та фінансової гнучкості;
- **групові структури (captive insurance):** окреме оцінювання групової/акціонерної підтримки (SSR) та можливих обмежень (ring-fencing, регуляторні бар'єри, обмеження транскордонних потоків).

Частина 2: Рейтинг надійності страховика (SR / IFSR)

2.1 Визначення SR / IFSR та роль у рейтинговій архітектурі

SR (Solidity Rating) / IFSR (Insurer Financial Strength Rating) є основою рейтингової оцінки страховика і відображає його внутрішню фінансову

стійкість без урахування екстраординарної підтримки з боку акціонерів або держави. SR/IFSR фокусується на здатності страховика виконувати страхові зобов'язання (виплати) та супутні фінансові зобов'язання перед клієнтами та контрагентами.

У разі наявності суттєвої підтримки з боку власників або держави SR може бути підсилений компонентами SSR/GSR у рамках агрегованого рейтингу (див. Частина 3-5 та Додаток 4).

2.2 Ключові фактори та субфактори оцінки SR/IFSR

Оцінка SR/IFSR здійснюється за системою ключових факторів (KRD - key rating drivers). Кожному фактору присвоюється рівень (AAA...D) та/або числова оцінка (0-100) з подальшим агрегуванням із застосуванням вагових коефіцієнтів. Базові ваги, допустимі діапазони коригування, формули метрик та орієнтовні бенчмарки наведено у Додатку 4.

Нижче наведено опис факторів SR/IFSR та приклади ключових параметрів аналізу.

2.2.1 Операційне середовище та галузевий профіль (IPOE)

Ключові параметри оцінки:

- макроекономічне середовище (ВВП, інфляція, процентні ставки, валютні ризики), воєнні/форс-мажорні фактори;
- регуляторне середовище та якість нагляду (вимоги до платоспроможності, резервів, інвестицій, корпоративного управління);
- конкурентне середовище, динаміка ринку, доступність перестраховування та капіталу;
- правова система, судові ризики, практика врегулювання збитків і захисту прав споживачів.

IPOE формує основу для порівняння страховиків, оскільки впливає на волатильність збитків, інвестиційні можливості та доступ до фінансування. У періодах з високою макроволатильністю рейтинги, як правило, більш чутливі до ліквідності та якості капіталу.

2.2.2 Бізнес-профіль та конкурентна позиція (Business Profile)

Ключові аспекти оцінки:

- позиція на ринку, частки за ключовими класами страхування, диверсифікація портфеля;
- якість та стійкість каналів продажів (агенти, банки, брокери, онлайн), залежність від ключових партнерів;
- продуктова політика, цінова дисципліна, здатність переглядати тарифи відповідно до ризиків;
- якість сервісу та врегулювання збитків, репутаційні ризики, клієнтська база;
- стратегія розвитку та її узгодженість із капітальними можливостями компанії.

Сильний бізнес-профіль зазвичай означає кращу прогнозованість премій, більш рівномірну прибутковість та вищу стійкість до конкурентного тиску. Для спеціалізованих страховиків важливою є якість нішевої експертизи.

2.2.3 Корпоративне управління, комплаєнс та ERM

Ключові параметри оцінки:

- структура органів управління, незалежність і компетентність наглядових органів;
- наявність і якість системи управління ризиками (ERM), лімітування, контроль дотримання корпоративної політики;
- комплаєнс-функція, політики щодо конфлікту інтересів, санкцій/AML, захисту прав споживачів;
- внутрішній контроль, інформаційна безпека, безперервність бізнесу (BCP), кіберризик;
- якість актуарної функції та процедур резервування.

У страхуванні слабе управління ризиками може призводити до «накопичення прихованих ризиків» (underpricing, недорезервування, надмірний інвестиційний ризик), які проявляються із часовим лагом. Тому ERM є одним із ключових драйверів рейтингу, навіть за наявності сильних поточних фінансових показників.

2.2.4 Капіталізація та платоспроможність

Ключові параметри оцінки:

- розмір і якість регулятивного капіталу, структура капіталу, доступність капіталу;
- платоспроможності та мінімального капіталу (відповідно до вимог НБУ);
- чутливість капіталу до стресів: збитковість, девальвація, процентні ставки, кредитні спреди, катастрофи;
- дивідендна політика, рівень самофінансування;
- якість активів, що формують капітал (оцінка справедливої вартості, переоцінки, концентрація).

Капіталізація є первинним буфером на випадок великих збитків або інвестиційних шоків. Оцінка враховує як «поточне покриття нормативів», так і «стійкість покриття» у прогнозних сценаріях.

2.2.5 Достатність технічних резервів та актуарні припущення

Ключові параметри оцінки:

- методики формування резервів (зокрема відповідно до вимог НБУ);
- історія розвитку та стабільність резервів;
- достатність резервів у разі настання великих збитків;
- методи розрахунку резервів, дисконтування (для страховиків життя);

- концентрація зобов'язань за великими договорами та юридичні ризики по виплатах.

Недостатність резервів є одним із негативних факторів для рейтингу, оскільки може призвести до швидкого «вимивання» капіталу та втрати платоспроможності. CIRA оцінює резерви як у статичному вимірі (розмір), так і у динамічному (поведінка резервів у часі).

2.2.6 Прибутковість

Ключові параметри оцінки:

- структура прибутку: андеррайтинговий результат vs інвестиційний результат;
 - для non-life: комбінований коефіцієнт, динаміка витрат;
 - для life: маржинальність, спред між інвестиційною дохідністю та гарантованими виплатами/зобов'язаннями;
- стійкість прибутку, частка разових ефектів, вплив переоцінок;
- ефективність витрат, операційна масштабованість.

Стійка прибутковість підтримує накопичення капіталу та знижує залежність від зовнішнього фінансування. Водночас надмірно висока прибутковість може бути сигналом підвищеного ризику, тому CIRA аналізує якість джерел прибутку.

2.2.7 Інвестиційний профіль

Ключові параметри оцінки:

- структура портфеля: державні цінні папери, корпоративні облігації, депозити, нерухомість, акції, альтернативні інвестиції;
- кредитна якість активів та контрагентів (банки, емітенти, пов'язані сторони), концентрації;
- ринковий ризик (процентний, валютний, фондовий);
- ліквідність активів (в т.ч. можливість швидкої реалізації без суттєвого дисконту);
- відповідність інвестиційної політики регуляторним вимогам.

Оскільки значна частина зобов'язань страховика є довгостроковою, інвестиційний ризик та якість ALM безпосередньо впливають на ймовірність дефіциту ліквідності/капіталу у стресі.

2.2.8 Ліквідність компанії та ALM (Asset-Liability Management)

Ключові параметри оцінки:

- профіль ліквідності: очікувані виплати, сезонність, концентрація значних виплат;
- співставлення строків активів і зобов'язань;
 - для life: ризик масових викупів/дострокового припинення, поведінкові припущення;

- наявність ліквідних буферів, доступ до кредитних ліній/фінансування, можливості геро;

Ліквідність оцінюється не лише через «обсяг грошових коштів», але й через якість та ліквідність активів, можливість мобілізації коштів у стресовому середовищі та часові лаги між виплатами й надходженнями (включно з перестраховими відшкодуваннями).

2.2.9 Перестраховання, катастрофічні та концентраційні ризики

Ключові параметри оцінки:

- структура перестраховання (квотне, ексцедентне), аналіз встановлених лімітів;
- кредитна якість перестраховиків, концентрація на окремих контрагентах, забезпечення/депозити;
- ризик дебіторської заборгованості за перестрахованням і затримки виплат;
- експозиція до катастрофічних подій (природні/техногенні/воєнні), моделювання катастрофічних збитків;
- концентрація портфеля за регіонами, видами страхування, великими клієнтами.

Якісне перестраховання може суттєво знизити пікові ризики та покращити прогнозованість результатів. Водночас воно створює контрагентський ризик, тому CIRA аналізує перестраховання як інструмент ризик-менеджменту.

2.3 Оцінювання факторів у шкалі рейтингових категорій та конвертація в бали

Для забезпечення прозорості кожний фактор/субфактор SR/IFSR спочатку оцінюється у числовій бальній шкалі (0-100) як «внутрішній факторний бал». Після цього отриманий бал конвертується у «внутрішній факторний рівень» (AAA, AA+, ..., CCC, CC, C, D) за рейтинговою шкалою (Додаток 1) відповідно до таблиці 4.5 відповідності (Додаток 4).

Використання проміжних рівнів у вигляді рейтингових категорій має дві цілі: (1) забезпечити однозначне трактування результатів аналітиками та Рейтинговим комітетом, (2) забезпечити взаємозв'язок рейтингу з ринком і регулятором. За необхідності CIRA може застосовувати також проміжні «якісні модифікатори» (наприклад, +/-) у межах рейтингової категорії.

2.4 Агрегування SR/IFSR та роль професійного судження

Підсумкова оцінка SR/IFSR формується як зважена сума балів факторів з урахуванням їх базових вагових коефіцієнтів допустимих діапазонів коригування (див. Додаток 4).

Після первинного агрегування CIRA виконує аналітичну перевірку: узгодження отриманих результатів зі сценарними розрахунками, чи не суперечать результати обмеженням (регуляторні порушення, суттєві ризики управління). За необхідності застосовується експертне коригування в межах визначених правил, з обов'язковим документуванням причин.

2.5 Стрес-тестування та сценарний аналіз у SR/IFSR

Стрес-тести є обов'язковою частиною аналізу, оскільки страхова діяльність характеризується значними ризиками. Типовий набір стрес-сценаріїв включає:

- андеррайтинговий шок: зростання збитковості/частоти збитків, інфляція виплат, зростання витрат на врегулювання;
- резервний шок: доформування технічних резервів на X% (або на суму, що відповідає історичному залишку резервів);
- інвестиційний шок: переоцінка портфеля (зростання ставок, розширення спредів, дефолт/прострочення окремих емітентів), валютний шок;
- ліквіднісний шок: пікові виплати + затримка перестрахових відшкодувань + обмежена можливість продажу активів;
- катастрофічна подія: збиток рівня 1-in-100 або сценарій на основі історичного максимального збитку з корекцією на інфляцію та зростання портфеля;
- для life: масові викупи/відтік портфеля, підвищення смертності, тривалий період низьких/високих ставок (вплив на гарантії та ALM).

Результати стрес-тестів інтерпретуються через призму: (1) збереження відповідності нормативам платоспроможності/мінімального капіталу та покриття резервів, (2) збереження позитивної ліквідності, (3) здатності менеджменту реалізувати план реагування (у т.ч. за рахунок перестраховування, перегляду тарифів, залучення капіталу).

Частина 3: Рейтинг підтримки акціонерів (SSR)

3.1 Сутність SSR та умови врахування підтримки

SSR (Shareholder Support Rating) відображає потенційну підтримку страховика з боку акціонерів/материнської групи. SSR не замінює SR/IFSR, а є складовою, яка може підвищити (або, у разі негативного впливу групи, обмежити) агрегований рейтинг.

Підтримка може набувати форм: докапіталізація, надання субординованого фінансування, гарантії, забезпечення підвищення ліквідності, перестраховування всередині групи, управлінська/операційна підтримка. У кожному випадку CIRA оцінює ймовірність підтримки та її достатність.

3.2 Критерії оцінки здатності та схильності акціонерів до підтримки

Оцінка SSR базується на двох блоках: (1) здатність надати підтримку та (2) готовність надати підтримку.

- кредитна якість/фінансові можливості материнської компанії, обсяг ліквідних ресурсів, доступ до ринків капіталу, диверсифікація групи, наявні зобов'язання щодо інших дочірніх компаній.

- Готовність: стратегічна важливість страховика для групи, рівень інтеграції, репутаційний ризик невиконання зобов'язань, історія підтримки, юридичні/контрактні зобов'язання, спільний бренд.
- Обмеження: можливе «ring-fencing» (регуляторне або контрактне), валютні/трансфертні обмеження, кредитори материнської компанії.

3.3 Визначення SSR та взаємодія з SR

Результатом аналізу є оцінка SSR у шкалі 0-100 та/або рейтинговій категорії. SSR може впливати на агрегований рейтинг шляхом: (1) збільшення загального балу через вагу w_{SSR} (див. Додаток 4, табл. 4.1), та/або (2) коригування SR у бік рейтингу групи, якщо підтримка є високою і практично гарантованою.

CIRA застосовує консервативний підхід: підвищення рейтингу за рахунок підтримки можливе лише тоді, коли підтримка є обґрунтованою, документованою та/або підтвердженою факторами.

Частина 4: Рейтинг державної підтримки (GSR)

4.1 Сутність GSR

GSR (Government Support Rating) відображає ймовірність та потенційну достатність підтримки страховика з боку держави (прямої або опосередкованої) у разі виникнення фінансових труднощів. Застосовується для страховиків, що мають ознаки державної участі, спеціальний суспільний статус.

4.2 Критерії оцінки державної підтримки

- форма та рівень державної участі (володіння, контроль, спеціальні права);
- роль у реалізації державної політики (соціальні програми, стратегічні види страхування, державні гарантії);
- системна значущість та потенційні наслідки для ринку/соціальної сфери у разі дефолту;
- правове поле для підтримки (можливість капіталізації, гарантій, спеціального фінансування) та історичні прецеденти;
- фіскальна спроможність держави та суверенний кредитний профіль.

GSR, як правило, обмежується суверенним кредитним профілем та реалістичними можливостями держави надавати підтримку в конкретних макроекономічних умовах.

Частина 5: Агрегований кредитний рейтинг та прогноз

5.1 Агрегування компонентів SR/SSR/GSR

Для забезпечення системності та відтворюваності CIRA може визначати агрегований кредитний рейтинг страховика на основі трьох компонентів: SR (внутрішня стійкість), SSR (потенційна підтримка акціонерів) та GSR (потенційна державна підтримка).

Базова формула агрегування у шкалі балів 0-100:

$$\text{Score_total} = w_SR * \text{Score_SR} + w_SSR * \text{Score_SSR} + w_GSR * \text{Score_GSR},$$

де $w_SR + w_SSR + w_GSR = 100\%$. Базові ваги та допустимі діапазони коригування наведені у Додатку 4 (табл. 4.1).

5.2 Перетворення балів у ретингові категорії

Після визначення Score_total здійснюється співставлення з таблицею відповідності «бали -> рейтингова категорія» 4.5 (Додаток 4). У разі, якщо застосовується коригування за підтримкою (замість/разом із ваговим агрегуванням), рішення затверджується Рейтинговим комітетом.

5.3 Прогнозний рейтинг

Рейтинг-прогноз відображає ймовірний напрям зміни рейтингу в середньостроковому горизонті (як правило, 6-18 місяців) за умови реалізації базових припущень та/або ключових ризиків. Прогноз може бути: позитивний, стабільний або негативний. Статус «на перегляді» (rating watch) застосовується, коли існує висока ймовірність рейтингової дії у короткому горизонті (наприклад, 0-3 місяці) внаслідок конкретної події, що очікується.

5.4 Принципи розкриття методології, вагових коефіцієнтів та формул

Відповідно до вимог прозорості рейтингової діяльності, CIRA розкриває ключові елементи методології, включно з описом факторів/субфакторів, базовими ваговими коефіцієнтами, формулами основних кількісних показників та орієнтовними бенчмарками. Деталізація наведена у Додатку 4. У випадку відхилення від базових налаштувань, CIRA документує причини та вплив такого рішення в рейтинговому файлі.

Частина 6: Прикінцеві положення

Терміни в Методології вживаються в такому значенні:

рейтинг – висновок рейтингового агентства щодо об'єкта рейтингування, визначений з використанням визначеної рейтингової шкали;

кредитний рейтинг – висновок рейтингового агентства, визначений з використанням кредитної рейтингової шкали, щодо кредитоспроможності рейтингованого суб'єкта, емітента боргового цінного паперу, привілейованої акції чи іншого фінансового інструменту або особи – боржника, або щодо боргу чи фінансового зобов'язання, боргового цінного паперу, привілейованої акції чи іншого фінансового інструменту;

прогноз рейтингу – висновок рейтингового агентства щодо ймовірного напрямку зміни рейтингу в короткостроковій та/або середньостроковій перспективі;

рейтингова шкала – сукупність рівнів, кожен з яких поділяється на категорії та визначає певну групу ознак або факторів, що характеризують об'єкт рейтингування залежно від виду рейтингу;

Національна шкала кредитних рейтингів – шкала, поділена на визначені рівні та категорії, що характеризують рівень здатності рейтингового суб'єкта своєчасно та у повному обсязі виплачувати відсотки й основну суму за своїми борговими зобов'язаннями, а також кредитоспроможність такого рейтингового суб'єкта.

Додаток 1

Узагальнена інтерпретація рейтингових категорій (довгострокова шкала)

Рейтинг ва категорія	Узагальнене значення	Рівень
uaAAA	винятковий (найвищий) рівень спроможності рейтингованого суб'єкта своєчасно та в повному обсязі виплачувати відсотки і основну суму за борговими зобов'язаннями;	І Н В Е С Т И Ц І Й Н И Й
uaAA	дуже високий рівень спроможності рейтингованого суб'єкта своєчасно та в повному обсязі виплачувати відсотки і основну суму за борговими зобов'язаннями;	
uaA	високий рівень спроможності рейтингованого суб'єкта своєчасно та в повному обсязі виплачувати відсотки і основну суму за борговими зобов'язаннями. Однак такий рейтингований суб'єкт чутливий до несприятливих змін у комерційних, фінансових та економічних умовах порівняно з рейтингованими суб'єктами з більш високими рейтингами;	
uaBBB	достатня спроможність рейтингованого суб'єкта своєчасно та в повному обсязі виплачувати відсотки і основну суму за борговими зобов'язаннями. Однак такий рейтингований суб'єкт перебуває під впливом несприятливих змін у комерційних, фінансових та економічних умовах порівняно з рейтингованими суб'єктами з більш високими рейтингами;	
uaBB	боргові зобов'язання рейтингованого суб'єкта найменшою мірою піддаються ризику невиконання порівняно з рейтингованими суб'єктами з рейтингами спекулятивного рівня. Однак можуть виникнути труднощі із своєчасною та в повному обсязі виплатою відсотків і основної суми за борговими зобов'язаннями у разі несприятливих змін у комерційних, фінансових та економічних умовах, хоча найближчим часом вірогідність невиконання рейтингованим суб'єктом боргових зобов'язань мінімальна;	
uaB	на даний час рейтингований суб'єкт спроможний виплачувати відсотки і основну суму за борговими зобов'язаннями, але має більш високу вірогідність дефолту за зобов'язаннями, ніж рейтингований суб'єкт з рейтингом „uaBB”. Рейтингований суб'єкт перебуває під впливом несприятливих змін у комерційних, фінансових та економічних умовах порівняно з рейтингованими суб'єктами з більш високими рейтингами, що може послабити його спроможність своєчасно і в повному обсязі виплачувати відсотки і основну суму за борговими зобов'язаннями;	С П Е К У Л Я Т И В Н И Й
uaCCC	існує вірогідність дефолту за борговими зобов'язаннями рейтингованого суб'єкта. Своєчасність і обсяг виплати відсотків та основної суми за борговими зобов'язаннями значною мірою залежать від комерційних, фінансових та економічних умов;	
uaCC	існує висока вірогідність дефолту за борговими зобов'язаннями рейтингованого суб'єкта в комерційних, фінансових та економічних умовах;	
uaC	найближчим часом очікується дефолт за борговими зобов'язаннями рейтингованого суб'єкта, але виплати за борговими зобов'язаннями на даний час не припинені;	
uaD	дефолт - сплата відсотків і основної суми за борговими зобов'язаннями припинені рейтингованим суб'єктом без досягнення згоди кредиторів щодо реструктуризації заборгованості до настання строку платежу.	

*Про рейтингування: Закон України від 19.09.2024 №3981-IX

Додаток 2

Шкала короткострокових рейтингів надійності

Рейтингов а категорія	Узагальнене значення	Рівень
A1	Рейтингований суб'єкт володіє винятковими (найвищими) можливостями виплати відсотків за борговими зобов'язаннями та самих боргів та запобігати у короткостроковому періоді.	Інвестиційні рейтинги
A2	Рейтингований суб'єкт володіє надзвичайно високими можливостями виплати відсотків за борговими зобов'язаннями та самих боргів.	
A3	Рейтингований суб'єкт має задовільну кредитоспроможність. Здатність проводити своєчасні платежі за фінансовими зобов'язаннями знаходиться на адекватному рівні, проте негативні зміни в короткостроковій перспективі можуть призвести до зниження рейтингу до неінвестиційних категорій.	
B	Мінімальна спроможність проводити своєчасні платежі за фінансовими зобов'язаннями, високі ризики при негативних змінах фінансової та економічної кон'юнктури в короткостроковій перспективі.	Спекулятивні рейтинги
C	Високий ризик дефолту. Здатність виконувати фінансові зобов'язання повністю залежить від сприятливого ділового середовища та економічної кон'юнктури.	
D	Дефолт. Банкрутство.	

Короткострокові кредитні рейтинги присвоюються CIRA за внутрішньою шкалою короткострокової кредитної надійності (A1-D), яка використовується виключно в межах національної рейтингової системи України та не є міжнародною рейтинговою шкалою

Додаток 3

Прогноз рейтингів надійності

Прогноз	Узагальнене значення
Позитивний	можливість підвищення рівня встановленого рейтингу протягом наступного періоду (кварталу/року) за умови збереження наявних на дату рейтингування тенденцій
Стабільний	відсутність на дату рейтингування передумов для зміни рейтингу протягом наступного періоду (кварталу/року)
Еволюційний	наявність на дату рейтингування суттєвих передумов для зміни рейтингу протягом наступного періоду (кварталу/року)
Негативний	можливість погіршення встановленого рейтингу за умови збереження та реалізації наявних на дату рейтингування факторів ризику протягом наступного періоду (кварталу/року)

Додаток 4

Розкриття вагових коефіцієнтів факторів/субфакторів та формул розрахунку кількісних показників

Цей Додаток є невід'ємною частиною Методології та встановлює прозорі правила: (1) базові вагові коефіцієнти факторів і субфакторів, (2) формули розрахунку ключових кількісних показників, (3) орієнтовні бенчмарки/діапазони значень для попередньої класифікації метрик за рейтинговими рівнями, а також (4) вимоги до документування будь-яких відхилень від базових налаштувань.

Методологія передбачає обґрунтовану гнучкість: унаслідок відмінностей бізнес-моделей страховиків, різної структури портфеля, облікових практик та доступності даних універсальні фіксовані коефіцієнти не завжди коректно описують ризиковий профіль. Тому ваги та/або інтерпретація окремих показників можуть коригуватися в межах визначених діапазонів за умови логічного пояснення та відображення такого рішення у рейтинговому файлі та протоколі Рейтингового комітету.

4.1 Загальна модель агрегування та базові ваги компонентів SR/SSR/GSR

Агрегований кредитний рейтинг страховика може формуватися на основі трьох складових: SR (внутрішня стійкість), SSR (підтримка акціонерів) та GSR (державна підтримка). Підсумкова кількісна оцінка (Score_total, 0-100) може визначатися як зважена сума:

Таблиця 4.1. Базові ваги компонентів SR/SSR/GSR та допустима гнучкість

Компонент	Позначення	Базова вага, %	Діапазон коригування та приклади застосування
Рейтинг надійності (внутрішня стійкість)	SR	75	60-85. Підвищується для стійких страховиків без підтримки. Знижується для компаній, чия стійкість значною мірою залежить від зовнішньої підтримки.
Рейтинг підтримки акціонерів/групи	SSR	15	0-30. Підвищується за наявності сильної та ймовірної підтримки (група з високою кредитною якістю). Знижується до 0, якщо підтримка неочевидна або відсутня.
Рейтинг державної підтримки	GSR	10	0-25. Підвищується для державних/системно значущих страховиків із високою ймовірністю підтримки. Знижується до 0, якщо підстав для підтримки немає.

4.2 Базові ваги факторів SR/IFSR та допустимі діапазони

Наведені нижче ваги є базовими для уніфікованої моделі SR/IFSR. Для страхування життя (life) та для non-life можливі коригування в межах

діапазонів, зокрема підвищення ваги ALM/інвестиційного ризику для life та підвищення ваги катастрофічних/резервних ризиків для non-life.

Таблиця 4.2. Фактори SR/IFSR: базові ваги, діапазони та ключові метрики

Фактор	Позначення	Базова вага, %	Діапазон	Приклади ключових метрик/питань
Операційне середовище та галузевий профіль	IPOE	10	5-15	Макро/регуляторне середовище, волатильність, конкурентний тиск
Бізнес-профіль та конкурентна позиція	BP	15	10-20	Диверсифікація, канали продажів, тарифна дисципліна, бренд
Корпоративне управління, комплаєнс та ERM	GOV	10	5-15	Якість управління, ERM, внутрішній контроль, актуарна функція
Капітал та платоспроможність	CAP	20	15-30	RC/SCR, RC/MCR, якість капіталу, стрес-стійкість
Адекватність технічних резервів	RES	10	5-20	Резервний розвиток, IBNR, актуарні припущення, доформування
Прибутковість та якість заробітку	EARN	15	10-20	Combined ratio, ROE, стабільність прибутку, cost ratio
Інвестиційний профіль та ризик активів	INV	10	5-20	Структура портфеля, кредитна якість, концентрації, FX/IR risk
Ліквідність та ALM	LIQ	5	5-15	Ліквідні буфери, duration/FX gap, викупи (life), доступ до фінансування
Перестрашування, катастрофічні та концентраційні ризики	REIN	5	0-15	Ретенція, ліміти, якість перестраховиків, cat exposure

4.3 Формули розрахунку основних кількісних показників

Нижче наведено стандартні формули ключових показників. Якщо у звітності страховика застосовуються нетипові підходи (значні разові ефекти, зміни облікової політики, переоцінки, специфічні регуляторні рекласси), CIRA може виконувати аналітичні коригування для забезпечення порівнянності. Усі коригування розкриваються в рейтинговому файлі із зазначенням причин та впливу на показники.

- Покриття капіталу платоспроможності (Solvency coverage) = Регулятивний капітал / Капітал платоспроможності * 100%.
- Покриття мінімального капіталу (MCR coverage) = Регулятивний капітал / Мінімальний капітал * 100%.
- Коефіцієнт левериджу = Чисті зароблені премії / Власний капітал (або регулятивний капітал).
- Loss ratio = Страхові виплати та зміна резервів збитків / Зароблені премії * 100% (non-life).

- Expense ratio = Адміністративні та комісійні витрати / Зароблені премії * 100% (non-life).
- ROE = Чистий прибуток / Середній власний капітал * 100%.
- ROI = Інвестиційний дохід / Середні інвестиційні активи * 100%.
- Частка високоризикових активів = (Акції + альтернативні інвестиції + низькорейтингові боргові інструменти) / Інвестиційний портфель * 100%.
- Коефіцієнт ліквідності = Ліквідні активи (cash + короткострокові депозити + високоліквідні держпапери) / Очікувані чисті виплати (12 міс) * 100% (за наявності даних).
- Резервний розвиток (3у avg) = (Доформування резервів за 3 роки) / Резерви на початок періоду * 100% (орієнтовно).
- Коефіцієнт перестрахової залежності = Перестрахові премії (ceded) / Валова премія * 100% та/або чиста ретенція = Чиста премія / Валова премія * 100%.

4.4 Орієнтовні бенчмарки/діапазони для попередньої класифікації метрик

Наведені нижче діапазони мають орієнтовний характер і не є автоматичним «правилом присвоєння» рейтингу. Вони використовуються як індикативні пороги для попереднього віднесення показників до рейтингових рівнів. Остаточний висновок формується з урахуванням повного набору факторів, сценарних результатів та професійного судження.

Таблиця 4.4а. Орієнтовні бенчмарки (non-life)

Показник	AAA	AA	A	BBB	BB	B	ССС та нижче
Solvency coverage (RC/SCR)	>200%	175-200%	150-175%	125-150%	100-125%	80-100%	<80%
MCR coverage (RC/MCR)	>300%	250-300%	200-250%	150-200%	110-150%	100-110%	<100%
Combined ratio	<90%	90-95%	95-100%	100-105%	105-110%	110-115%	>115%
ROE	>15%	12-15%	8-12%	5-8%	2-5%	0-2%	<0%
High-risk assets share	<15%	15-20%	20-30%	30-40%	40-50%	50-60%	>60%

Таблиця 4.4б. Орієнтовні бенчмарки (life)

Показник	AAA	AA	A	BBB	BB	B	ССС та нижче
Solvency coverage (RC/SCR)	>200%	175-200%	150-175%	125-150%	100-125%	80-100%	<80%
MCR coverage	>300%	250-	200-	150-	110-	100-	<100%

(RC/MCR)		300%	250%	200%	150%	110%	
Duration/FX mismatch (gap)	Низький	Низький-помірний	Помірний	Помірний-високий	Високий	Дуже високий	Критичний
Spread (inv. yield guarantees)	>2.0 п.п.	1.5-2.0	1.0-1.5	0.5-1.0	0-0.5	<0	Суттєво <0
Lapse/ withdrawal risk	Низький	Низький	Помірний	Помірний	Підвищений	Високий	Дуже високий

4.5 Таблиця відповідності «рейтингова категорія <-> бали» та інтерпретація

Фактори та підсумкові оцінки (Score_SR, Score_total) визначаються у шкалі 0-100, після чого конвертуються у рейтингові категорії AAA...D за узгодженою таблицею відповідності. Дозволяється уточнення значення в межах діапазону відповідної категорії.

Сукупний бал (S)	Рейтингова категорія
90-100	uaAAA
80-89	uaAA
70-79	uaA
60-69	uaBBB
50-59	uaBB
40-49	uaB
30-39	uaCCC
20-29	uaCC
10-19	uaC
0-9	uaD

Примітка: значення балів всередині відповідного діапазону використовуються для уточнення позиції рейтингу в межах категорії (у т.ч. застосування модифікаторів "+" / "-").

Оскільки кожній рейтинговій категорії відповідає діапазон значень, для більш точного відображення позиції в межах цього діапазону CIRA може застосовувати модифікатори "+" та "-". Позначка "+" використовується, якщо результат знаходиться у верхній частині діапазону відповідної категорії (ближче до підвищення), а позначка "-" — якщо результат знаходиться у нижній частині діапазону (ближче до зниження). Наприклад, Score_total = 89 відповідає рівню uaAA+, тоді як Score_total = 81 — uaAA-

4.6 Вимоги до документування відхилень та контроль якості

Якщо у конкретному кейсі CIRA відходить від базових вагових коефіцієнтів/бенчмарків або застосовує додаткові метрики/моделі, аналітик визначає:

- причину відхилення (особливість бізнес-моделі, обмеження даних, специфічний ризик, регуляторні зміни тощо);
- як зміна вплинула на оцінку факторів та підсумковий бал;
- які альтернативні варіанти розглядалися та чому обрано саме цей;
- рішення у рейтинговому файлі та протоколі Рейтингового комітету.

Такі вимоги забезпечують відтворюваність методології, зрозумілість для користувачів рейтингу та відповідність принципу прозорості.
